

سخن سردبیر

^{id} محمدرضا سالاری فر^۱

۱. دکترای روانشناسی و سطح ۴ علوم اسلامی، دانشیار گروه خانواده پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ایران.

msalarifar@rihu.ac.ir

خانواده یکی از بنیادی‌ترین نهادهای اجتماعی و مهم‌ترین بستر رشد و سلامت روانی انسان به شمار می‌رود. روان‌شناسی خانواده به مطالعه کارکردها، پویایی‌ها، روابط و فرایندهای روان‌شناختی در خانواده می‌پردازد و افزون بر درمان اختلالات و آسیب‌های خانوادگی بر پیشگیری، ارتقای سلامت، آموزش و توانمندسازی اعضای خانواده نیز تأکید دارد؛ از این دیدگاه، شناخت عوامل مؤثر بر شکل‌گیری و تداوم روابط سالم خانوادگی و ارائه الگوهای علمی برای ارتقای کارکرد خانواده از مهم‌ترین وظایف پژوهش‌های روان‌شناختی قلمداد می‌شود.

در دهه‌های اخیر، نقش دین و معنویت در سلامت فرد و خانواده مورد توجه گسترده پژوهشگران قرار گرفته و آنها شواهد پژوهشی، دینداری و معنویت را درباره ابعاد مختلف کارکرد مطلوب خانواده، کیفیت روابط زوجین، شیوه‌های فرزندپروری و سلامت روانی اعضای خانواده بررسی کرده‌اند؛ در این میان، اسلام با تأکید بر جایگاه خانواده، روابط زوجین، مسئولیت‌های متقابل اعضا، تربیت فرزند، اخلاق و فضائل انسانی، ظرفیت قابل توجهی برای توسعه دانش روان‌شناسی خانواده فراهم می‌آورد.

با توجه به این ظرفیت، روان‌شناسی خانواده با رویکرد اسلامی و معنوی در این مجله به معنای مطالعه علمی فرایندها، روابط و مسائل روان‌شناختی خانواده با بهره‌گیری روشمند از مبانی، مفاهیم و آموزه‌های اسلامی و با توجه به ابعاد معنوی انسان است. در این رویکرد، استفاده از منابع اسلامی صرفاً

به استناد آیات و روایات در مقدمه یا بحث پژوهش محدود نمی‌شود، بلکه پژوهش می‌تواند در سطوح مختلفی از جمله مفهوم‌شناسی، بازخوانی و نقد نظریه‌های موجود، استخراج و صورت‌بندی سازه‌های روان‌شناختی، تدوین مدل‌های نظری، طراحی ابزارهای سنجش و آزمون تجربی فرضیه‌ها و مداخلات مبتنی بر مبانی اسلامی انجام شود.

بر این اساس، مجله درصدد است که در تعامل میان مبانی اسلامی، دانش روان‌شناسی خانواده و روش‌شناسی علمی، زمینه تولید و توسعه دانش روان‌شناختی درباره خانواده را فراهم آورد؛ این رویکرد نه به معنای نفی دستاوردهای روان‌شناسی معاصر است و نه به معنای پذیرش بی‌چون‌وچرای نظریه‌های موجود، بلکه بر مطالعه انتقادی، ارزیابی تجربی و در صورت لزوم بازسازی یا توسعه مفاهیم و نظریه‌های روان‌شناختی براساس مبانی اسلامی تأکید دارد. در این چارچوب پژوهش‌های مجله می‌توانند در سه سطح مکمل دنبال شوند: نخست، توصیف و تبیین علمی پدیده‌های خانوادگی؛ دوم، نظریه‌پردازی و مفهوم‌سازی روان‌شناختی براساس مبانی اسلامی و معنوی و سوم، توسعه و ارزیابی کاربردهای عملی این دانش در آموزش، مشاوره، پیشگیری و خانواده‌درمانی. از این دیدگاه، ارزش علمی پژوهش‌ها صرفاً به موضوع اسلامی آنها وابسته نیست، بلکه میزان انسجام میان مبانی نظری، روش پژوهش، مفهوم‌سازی روان‌شناختی و شواهد تجربی نیز مورد توجه می‌باشد.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، پژوهش‌های مرتبط با روان‌شناسی خانواده با رویکرد اسلامی از سوی پژوهشگران مسلمان، گسترش و تعمیق بیشتری یافته و در حوزه‌های آموزش، پژوهش، مشاوره و درمان، دستاوردهای قابل توجهی حاصل شده است. این مجله می‌کوشد با فراهم آوردن بستری برای انتشار پژوهش‌های علمی و معتبر در تداوم و توسعه این جریان علمی نقش‌آفرینی کند و زمینه را برای شکل‌گیری نظریه‌ها و مدل‌های روان‌شناختی متناسب با مبانی اسلامی و نیازهای خانواده معاصر فراهم سازد. از این رو مجله از پژوهش‌های کمی و کیفی مرتبط با مأموریت علمی خود استقبال می‌کند؛ از آن جمله: مطالعات روان‌سنجی و مقیاس‌سازی، مطالعات همبستگی و تبیینی، پژوهش‌های کیفی و میدانی، مطالعات آزمایشی و مداخله‌ای و پژوهش‌های نظری مبتنی بر روش‌های معتبر استنباط و تحلیل. در تمامی این مطالعات، ارتباط روشن مسئله پژوهش با روان‌شناسی خانواده، انسجام چارچوب نظری و روش‌شناختی، و بهره‌گیری روشمند از مبانی اسلامی و معنوی از اهمیت اساسی برخوردار است.

نوع مقاله: پژوهشی

مجله درصدد است به مسائل مهم و اساسی خانواده در جهان معاصر بپردازد و از پژوهش‌هایی حمایت کند که بتوانند به فهم علمی این مسائل و ارائه راه‌حل‌های مبتنی بر شواهد کمک کنند؛ از جمله این مسائل می‌توان به ازدواج، کیفیت و پایداری روابط زوجین، نقش دین و معنویت در شکل‌گیری و سلامت خانواده، الگوهای ارتباطی سالم میان زن و شوهر، فرزندآوری و فرزندپروری و پیشگیری و درمان آسیب‌های خانوادگی اشاره کرد. یکی از اهداف مهم مجله، زمینه‌سازی برای نظریه‌پردازی درباره خانواده سالم براساس مبانی اسلامی و معنوی است. تحقق این هدف مستلزم آن است که مفاهیم و آموزه‌های اسلامی در قالب سازه‌ها و روابط نظری روشن صورت‌بندی شوند و در صورت امکان از طریق پژوهش‌های تجربی مورد آزمون قرار گیرند.

تحقیقات در چهار شماره اول این مجله در محورهای زیر ارائه شد:

- مقیاس‌سازی در زمینه روابط اعضای خانواده با نگاه اسلامی و معنوی؛
 - بسته‌های آموزشی در زمینه روابط اعضای خانواده با نگاه اسلامی و معنوی؛
 - تبیین پویایی‌های خانواده براساس مبانی اسلامی؛
 - تبیین مبانی فلسفی و دینی روان‌شناسی خانواده؛
 - مطالعات کیفی میدانی در زمینه مسائل و مشکلات خانواده؛
 - مطالعات کمی در زمینه روابط اعضای خانواده؛
 - مطالعات آزمایشی در زمینه روش‌های خانواده درمانگری.
- امید است در شماره‌های آینده با جذب مقالات معتبر علمی گام مؤثری در زمینه تحقق اهداف یادشده برداریم.